

SUMMARY

Khassay D.V., Milaev O.I., Golovanov M.V. The organization and methodises of conducting classes on volleyball among the students of the universities. The next questions are considered in the article: organization and methodises of conducting lessons on volleyball among the students of the universities.

Key words: *volleyball, game, technique of game, plan-compendium, exercises, lesson, training lesson.*

УДК 82-344:37

Дудник Н.З.

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Постановка проблеми. Увага багатьох педагогів у всьому світі повернута до проблем дитини, оскільки дошкільний період життя є періодом найінтенсивнішого розвитку, коли закладається фундамент фізичного, психічного і морального здоров'я. Від того, в яких умовах він протікатиме та які почуття і враження отримує при цьому дитина, багато в чому залежить її майбутнє. Основи внутрішнього світу сучасної людини закладаються в ранньому віці і зумовлюються педагогічними характеристиками дії на нього суспільства, дії на нього навколишніх людей і, перш за все найближчих для дитини людей – його сім'ї, вихователів дитячого садка.

У вітчизняній педагогіці також визнано відношення до дошкільного виховання як до етапу, що визначає весь подальший розвиток людини. В наш час, в сучасному українському суспільстві, демократичні перетворення орієнтують педагогів на особливу модель учбово-виховної роботи: розвиток ініціативи і самостійності дитини, її активної поведінки в діяльності, в спілкуванні, що визначає для неї міру значущості речей і явищ, розвиває сенсорні здібності. Підготовка сучасного педагога, здатного оригінально розв'язувати актуальні навчально-виховні та соціокультурні проблеми вимагає особливої організації його практичної та мислительної діяльності. Особистісно розвивальна концепція освіти забезпечує можливість майбутньому фахівцеві стати суб'єктом навчальної діяльності, розширює межі педагогічної творчості, пропонує широку варіативність освітніх методик, значну кількість технологій і методичних розробок.

Тому, актуальним є цілісне дослідження проблеми формування дитячих творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами казки, інтерпретація з погляду сучасних потреб українського суспільства та українського дошкільця. Адже через казку відбувається формування дитячого сприйняття навколишнього світу, герої дитячих казок стають улюбленцями дітей, без казки не виросло і не сформувалося жодне покоління людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження останніх років (А. Богуш, Н. Гавриш, М. Крулехт, К. Крутій, Т. Поніманської, Н. Лисенко та ін.) свідчать про те, що інтенсивність розвитку дитини в діяльності прямо залежить від ступеня засвоєння нею позиції суб'єкта цієї діяльності. До казок

зверталися багато відомих психологів і психотерапевтів: Е. Фромм, Е. Берн, Б. Беттельхейм, Р. Гарднер, А. Менегетті, а також сучасні психологи і педагоги: М.Осоріна, Н.Лисенко, О.Копилова, В. Ткаченко, О. Кононко, М.Андрусенко, Т. Грабенко, Л. Фесюкова.

Формулювання цілей статті. Мета статті – виокремити розвивальні моменти в організації навчально-виховної діяльності засобом казки з дітьми середнього та старшого дошкільного віку (на основі технології ТРВЗ Г. Альтшуллера).

Завдання статті: проаналізувати методи і прийоми розвитку творчої особистості дошкільників; розкрити виховний потенціал казки на основі ТРВЗ; розробити рекомендації щодо використання казки у формуванні творчих здібностей старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогіці існують технології, в яких розвиток творчих здібностей є пріоритетною метою. Серед них чільне місце посідає теорія розв'язання винахідницьких завдань (далі ТРВЗ у значенні теорія розвитку творчої особистості) За переконаннями Г. Альтшуллера, лише спираючись на окремі теорії творчості (винахідницької, наукової, літературної), можна створити загальну теорію творчості, яка, в свою чергу, дасть новий поштовх розвитку окремих теорій.

Результати психолого-педагогічних досліджень свідчать, що, коли дитині 3 – 6 років, її творча уява, фантазія сягають найвищого розвитку. Та якщо тричотирирічний малюк мислить нестандартно, часом навіть інтуїтивно, то згодом ця здатність зникає, оскільки дітей вчать сприймати вже готове, всіма доведене. Навіть молодші школярі настільки пригноблені стереотипами мислення (у ТРВЗ – психологічною інерцією), що їх уже неможливо навчити грамотно творчо мислити.

Стосовно дитини концепція ТРВЗ понад усе ставить принцип природовідповідності, згідно з яким педагог, навчаючи дитину, повинен знати і враховувати її природні вікові особливості. Праці Г.Альтшуллера „Алгоритм винаходу”, „Творчість як точна наука” [1] стали основою так званої творчої педагогіки. Згодом у спеціальних дослідженнях (В. Бухвалов, Б. Злотін, Г. Іванов, С. Ладоскіна, А. Нестеренко, Т. Сидорчук, Л. Шрагіна, М. Шустерман) було розроблено методи і прийоми навчання школярів на базі ТРВЗ, а також адаптовано основні принципи ТРВЗ для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (А. Страунінг, О. Нікашин) [9, с. 11]. Основне завдання технології – формування системного, діалектичного мислення, розвитку творчої уяви, винахідницької кмітливості. Використання її має розвинути фантазію дітей, навчити їх мислити креативно, розуміти єдність і протиріччя навколишнього світу, бачити і вирішувати проблеми.

Технологія ТРВЗ для дошкільників є технологією колективних ігор і занять з детальними методичними рекомендаціями. Вона має на меті не замінити основну програму, за якою працює педагог, а максимально підвищити її ефективність. Основу технології становлять ігри-заняття, під час яких діти знайомляться з навколишнім світом, вчаться виявляти і вирішувати суперечливі явища, аналізувати властивості предметів, що є ключем до творчого мислення.

Діти дошкільного віку, працюючи над завданнями, перетворюють гру на захоплюючу пошукову, аналітичну діяльність. За технологію, розроблену Г.Альтшуллером, існує до 40 прийомів розв'язання суперечностей [1]. Ними успішно користувалися герої народних і авторських казок. Ознайомлення навіть з деякими з них свідчить про їх універсальність:

1. Перетворити шкоду на користь. Негативні фактори використовуються для отримання позитивного ефекту. Наприклад: у казці В.Гауфа „Каліф – чорногуз” головний герой перетворився на птаха, але під час своїх митарств зазнав доброї науки і змінив свій норов – з пихатого зазнайки став поблажливим і співчутливим (позитивний результат).

2. Прийом копіювання. Замість справжнього об'єкта використовують його оптичну копію. Наприклад: „Казка про царя Салтана” О.С.Пушкіна – головний герой перетворюється на комара і, ставши непомітним для ворогів, здійснює подорож до батьківського палацу.

3. Прийом мотрійки. Заснований на розташуванні одного предмета в середині іншого. Так, Чахлик Невмирущий ховає свою смерть на кінчику голки, голку – в яйці, яйце – в качці, качку – в качурі, качура – в кришталевій скриньці.

4. Розв'язання протиріч у часі. У казці „Дванадцять місяців” одні місяці з'являються на новорічній галявині раніше свого часу, а інші – значно пізніше.

5. Прийом зміни агрегатного стану. Об'єкт переходить в інший агрегатний стан і від цього змінюються його якості. Так, серце Кая з казки Г.-Х.Андерсена „Снігова королева” перетворилося на кригу та змінило свої якості: замість доброго стало злим.

Практики-початківці, як правило, користуються розробленими прийомами розв'язання протиріч. Досвідчені педагоги, працюючи з дітьми, самі знаходять протиріччя і способи їх розв'язання в об'єктах природного та предметного світу. Та всі прийоми зорієнтовані на те, щоб навчити дітей шукати і знаходити своє рішення, виявляти творчу фантазію.

Метод фокальних об'єктів (МФО). Сутність його полягає у перенесенні властивостей одного предмета на інший. Фокальним називають об'єкти, що перебувають у фокусі, в центрі уваги. Послуговуючись цим методом, ставимо такі завдання:

Придумати щось нове, видозмінюючи або вдосконалюючи реальний об'єкт. Наприклад: у казці „Колобок” якби головного героя не спіткала би біда, якби він не був легковірним і не спілкувався з хитрою Лисичкою.

Познайомити дітей з чимось новим або закріпити здобуті раніше знання, розглядаючи предмет у незвичному ракурсі. Наприклад: уявіть собі, що і Лисичка, і Журавель у своїй казці стали доброзичливими один до одного. Які страви і в якому посуді вони б подавали один одному?

Скласти розповідь або казку про об'єкт, який розглядається, використовуючи знайдені ознаки (повністю або частково). Наприклад: складіть казку про великого і ледачого ведмеда та маленького і працюючого горобчика.

4. Розробляючи новий вид діяльності, необхідно чітко окреслити, що саме обмірковується – форма чи зміст. Казкові герої можуть бути присутні і на

ранковій гімнастиці: діти копіюють або повторюють за ведучим рухи, які характерні казковим звірям.

З точки зору традиційного підходу аналізу казки, виховник наголошує на позитивних та негативних вчинках героїв, підкреслює значення виховувати кращі моральні якості. У нетрадиційному аналізі педагог є прихильником народної мудрості про те, що у казці присутні підказки на формування особистого ставлення дитини до прочитаного, моральний урок полягає у з'ясуванні для себе особисто у чому суть повчального змісту.

Нетрадиційний підхід дає змогу і дитині, і вихователю з'ясувати, що в казці чи в героїв добре, а що погано, створити нову ситуацію, в якій герой буде мати змогу виправитися, добро повинно перемагати зло, але не жорстоко, без ненависті. Здоровою по своїй суті, конструктивна ідея: все можна покращити, вдосконалити, змінити на краще для блага людей – повинна стати творчим девізом для дитини. Це і буде головна мета виховної діяльності.

Опрацьовуючи народну казку „Рукавичка”, пропонуємо для аналізу твердження: в тісноті, але всі разом (народна мудрість). Розглянемо дане твердження стосовно сюжету, в системі суперечностей – а як же Дід взимку і без рукавиці. Напевно не всім у цій казці добре? Про страждання Діда з цієї казки часто забувають читачі. Вся увага прикута до гостей рукавички. Тому пропонуємо розглянути різні сторони ситуації: для когось доброю є пригода, а для когось і біда, а може і не така вже велика ця біда (баба для діда зв'яже нові рукавиці, ще кращі за попередні). Даємо змогу при обговоренні висловити дітям свої припущення, які можуть зовсім не співпадати з думкою як ведучого, так і з іншими трактуваннями вчинків героїв, їх відчуттів.

Прояви доброти стають дефіцитним явищем у суспільстві. Але слід зазначити, що це поняття досить громіздке. Перед презентацією казки з дітьми слід з'ясувати, що вони вкладають у поняття “доброти”. Запитання для спільного обговорення (мозковий штурм): Якою ми собі уявляємо добру людину? На дошці записуємо вислови всіх: послушну, яка із задоволенням допомагає іншим, вміє співчувати, співпереживати, ділиться цукеркою тощо. В системі методів та засобів виховання почуття доброти казки займають одну з провідних позицій тому, що діти люблять казкових героїв, вони стають їм близькими, виникає бажання їх наслідувати. І тут важливо тактовно спрямовувати думки і почуття малюків у вірному напрямку.

Повертаючись до казки, зазначимо, що в кожному конкретному випадку її сюжет привертає увагу лише на окремі компоненти із цілої гами добрих почуттів: самопожертва, поступливість, співчуття. Тому слід звернути увагу на значущі в моральному плані моменти, а саме:

- вчити дітей порівнювати методом аналогій, пошуку суперечностей;
- формувати вміння висловлювати і відстоювати власну думку;
- уявно перевтілюватися у позитивного чи негативного героя і цим створювати малюку можливість вибору особистої позиції.

Часто в таких випадках використовується ТРВЗ-гра „Добре – погано”. Розмежувати добрі та погані вчинки, явища – значить зробити ще один крок до формування доброти, навіть, поки що на рівні уявлень.

Під час читання казки вихователь ніби демонструє своє ставлення до героя, формуючи таким чином ставлення до добра і зла: „Мені не дуже подобається Кіт у Чоботях. Вгадайте, чому?” Діти аналізують, вчать критично мислити, розуміти позицію іншого. Наприклад: Кіт обдурював, привласнював не своє майно, був улесливим, не зважав на інтереси інших.

Загальновідомо, що елементи лінгвістичної освіти закладаються з раннього дитинства. Тут слід відзначити, що дитину під час такого навчання потрібно спрямовувати на відкриття нових можливостей, які формуються під час міжособистісного спілкування. Розвивальним буде, наприклад, таке завдання: усне написання записки, листа, термінового повідомлення. Улюблені герої казок стають адресантами у такому спілкуванні. Наприклад: у казці „Червона Шапочка” потрібно вибрати героїв, яким необхідно скласти лист, коротку записку і термінове повідомлення; потім допомагаємо дітям сформулювати задані послання. Дитина говорить, вихователь записує, потім разом читаємо і обговорюємо написане, корегуємо і вдосконалюємо текст за змістом, стилем, основним призначенням. Звертаємо увагу дітей на відмінності усної мови та письмового послання. Аналізуємо різні характери, наприклад, термінового повідомлення за емоційним настроєм (радість, хвилювання, гордість тощо). У цій справі, крім мовної стилістики, розвивається емоційне, емпатійне ставлення до героїв, подій [4, с. 14].

Для розвитку мовної культури у співвідношенні змісту казок і народних приказок, доречною буде така справа: до повчального змісту казки підібрати кілька народних приказок. Завдання для дітей: до якої ще казки підійдуть ці приказки? Кому вони адресуються? Чому? Такі справи формують аналітичне мислення, вміння висловлювати власне ставлення до героїв казок, аналізувати їх вчинки. Також відбувається виховання мовної культури: розуміння значення приказок, перенесення їх змісту на персоніфікованих героїв відомих казок, розвивається чуття мови. Пояснюючи суть і походження приказок, ми поширюємо кругозір малюка, його уявлення про народні традиції, виховний потенціал народної мудрості.

Як було зазначено, робота з казкою а основі ТРВЗ має нетрадиційне спрямування. Для розвитку критичного мислення та фантазії дітям пропонуємо ввести до відомої казки нового героя або новий персонаж. Це робиться з метою нового зацікавлення казкою, для зняття стереотипів і для створення оригінального сюжету. У розв’язанні такого завдання може використовуватися метод, який умовно називається „Введення частки „не”. Наприклад: Не ріпка виросла на грядці, а ..., Не Лисичка прийшла до Журавля в гості, а...

Пошук у тексті основного морального змісту. Наприклад: у казці „Кіт у чоботях” розглянути такий моральний урок – чужими руками добре золу загібати (народна мудрість). Проблемні запитання: Які риси характеру має Кіт? У чому хотіли б ви бити на нього схожими? А у чому б не хотіли? За які вчинки ви засуджуєте Кота? Метою цих запитань є зосередження уваги дітей на таких вчинках як обман, заради власної мети – не гребує ніякими засобами, залякуванням привласнює результати праці інших людей.

Казка „Принцеса на горошині”. Моральний висновок: манірність, зніженість – це риси принцеси. Проблемні питання: Хто б хотів дружити з принцесою? Чи допоможе Вона у біді? Чому б ви її навчили? З якими проблемами у житті зіткнулася б Принцеса у наш час?

Співставлення та оцінка фантазійного і реального світу. Актуальною у сучасному суспільстві є проблема кіднепінгу, педофілії. Якщо існує проблема, то потрібно її вирішувати не тільки на рівні дорослих, а і через опосередковане виховання казкою. Всім відома казка „Вовк і семеро козенят”. У казці існує підказка: як створити безпеку для козенят, щоб вовк не викрав їх? Не відчиняти чужому двері. А як знати, що прийшов свій? Потрібно придумати пароль. Діти пропонують варіанти словосполучень, уривки пісень, улюблені фрази. Потім в ігровій формі можна використовувати такий пароль в житті їх сім’ї чи родини.

Висновки. Винахідливість належить до розвивального навчання і тому така діяльність малюка впливає на активізацію прихованих резервних можливостей дитини. Технологія ТРВЗ у своїй сутності є, з одного боку, технологічно проста за схемами та моделями, а з іншого – залишає достатній простір для втілення нових ідей, задумів, конструкцій при організації спільної діяльності вихователя та дітей, базується на принципах активності, партнерства, у форматі суб’єкт-суб’єктних відносин між учасниками. Методи, які застосовують у технології ТРВЗ, розвивають такі творчі здібності дітей: уміння встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, робити висновки, інтегрувати й синтезувати інформацію, аналізувати ситуації, передбачати наслідки, вибудовувати гіпотези, застосовувати нові ідеї та методи розв’язання задач на практиці; здатність висловлювати оригінальні ідеї і винаходити нове; творчу уяву, дивергентність мислення (здатність припускати існування кількох правильних відповідей на одне запитання і продукувати оригінальні творчі ідеї), розуміння неоднозначності ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтшуллер Г. Найти идею. Введение в теорию решения изобретательских задач. – Новосибирск, 1986. – 312 с.
2. Аматьєва О.П., Куліш С.Л. Використання елементів ТРВЗ (теорії розв’язання винахідницьких завдань) для формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку // Дошкільна освіта. – 2003. – № 2 (2). – С. 3-10.
3. Байгер О.М., Крутій К.Л. Використання казкотерапії із футбол-гімнастикою як здоров’язбережувальної технології // Дошкільна освіта. – 2008. – № 1 (19). – С. 54-63.
4. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / Укл. А.М. Богуш. – Одеса : Маяк, 1999. – 84 с.
5. Лисенко Н.В., Криста Н.Р. Педагогіка українського дошкільця: навч. пос. Ч. 1. – К. : Вища школа, 2006. – 302 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. пос. – К.: „Академвидав”, 2008. – 356 с.
7. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті / О.В.Попова. – Харків, 2001. – 180 с.
8. Пропп В. Морфологія “волшебной сказки”. – М.: Лабиринт, 1998. – 124 с.

9. Страунинг А. Метод фокальных объектов // Дошкольное воспитание – 1997. – № 1 – С. 8-17.
10. Фесюкова Л.Б. Учусь керувати собою: комплексні заняття й ігри для дітей 4-7 років. – Харків, 2008. – 208 с.

АНОТАЦІЯ

Дудник Н.З. Розвиток творчості дошкільників засобами казки. У статті виокремлено педагогічну технологію Г. Альтшуллера як таку, що сприяє ефективному розвитку творчого мислення у дітей. Зазначено особливості формування моральних якостей у дошкільників та значущості казки в становленні ціннісних орієнтирів. Подано для обговорення методичні рекомендації щодо використання даної технології.

Ключові слова: розвивальне навчання, творчість, нестандартне мислення, моральні цінності, уява.

АННОТАЦИЯ

Дудник Н.З. Развитие творчества дошкольников средствами сказки. В статье выделено педагогическую технологию Г. Альтшуллера как способствующую эффективному развитию творческого мышления у детей. Обозначено особенности формирования моральных качеств у дошкольников и значимости сказки в определении ценностных ориентиров. Предложено для обсуждения методические рекомендации относительно использования вышеупомянутой технологии.

Ключевые слова: развивающее обучение, творчество, нестандартное мышление, моральные устои, воображение.

SUMMARY

Dudnyk N.Z. Development of creative of children means of fairy tales. The article specifically mentioned teaching technology of G. Altshuller as one that promotes creative thinking in children. There mentioned peculiarities of the formation of moral characters of pre-school children and significance of fairy tales in the formation of moral values. There are presented to discuss guidelines for the use of this technology.

Key words: developing education, creativity, innovative thinking, moral values, imagination.

УДК 796.412-053.5

Школа О.М.

ЗАСОБИ ТАНЦЮВАЛЬНОЇ АЕРОБІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Танцювальна аеробіка є одним із видів оздоровчої гімнастики. Розкриваючи її основний зміст, необхідно відмітити, що танцювальна аеробіка – це своєрідне поєднання загальнорозвиваючих вправ, бігу, стрибків, елементів танцю та інших гімнастичних вправ, які виконуються під емоційну ритмічну музику переважно потоковим методом, тобто без пауз та зупинок.